

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ЯК ІСТОРИКО–ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

ЄВГЕН ЗОЗУЛЯ,

кандидат історичних наук, доцент Донецького
юридичного інституту Луганського державного університету
внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка

У статті проаналізовано зміст поняття міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, досліджено розвиток співробітництва держав у цій галузі, основні напрямки, особливості й форми міжнародної співпраці в боротьбі з найбільш небезпечними проявами міжнародної організованої злочинності. Автор доходить висновку, що історико-правовий аналіз міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю дозволяє визначити найбільш ефективні форми боротьби правоохоронних органів із міжнародним криміналітетом.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, боротьба зі злочинністю, правоохоронні органи, міжнародна організована злочинність, міжнародні злочини, міждержавні й міжурядові угоди, багатосторонні договори, види злочинів, міжнародна кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. Останніми роками активно розширюється й поглиблюється міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю. Пояснюється це тим, що у світі відбувається швидкий розвиток інтеграційних процесів, суттєво спростилися порядок в'їзду й виїзду в країни, і тим, що проблема набуває все більш глобального характеру.

У цій площині важливе значення має наукове осмислення поняття міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, його особливостей і форм. Звернення науковців до цієї проблеми є логічною відповіддю на вимоги часу, потреби суспільства, держави та її правоохоронних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти цієї проблеми розглядали у своїх наукових працях російські дослідники В. В. Панов [1], І. І. Карпець [2], Г. В. Ігнатенко [3], В. П. Зимін, М. Н. Зуєв [4], І. П. Блищенко, Н. В. Жданов [5], В. Ф. Цепелев [6], вітчизняні – О. І. Виноградова [7], М. В. Білоконь [8], М. І. Смирнов [9], І. Л. Олійник [10], В. М. Тертишник [11], польський дослідник Т. Серватко [12], німецький фахівець із європейського права М. Гердеген [13].

Водночас досвід міжнародної співпраці в процесі боротьби зі злочинністю, накопичений упродовж новітньої історії української державності, потребує наукового узагальнення й систематизації для підвищення ефективності боротьби з різними проявами міжнародної організованої злочинності.

Метою статті є аналіз змісту поняття, основних напрямків, особливостей та форм міжнародної співпраці правоохоронних органів України в боротьбі з найбільш небезпечними проявами міжнародної організованої злочинності.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи названу проблему, насамперед необхідно визначитись із питанням, чи правомірно говорити про міжнародну боротьбу зі злочинністю в той час, коли злочини відбуваються на території певної держави й підлягають юрисдикції цієї держави.

Передусім зазначимо, що боротьба зі злочинністю в конкретній державі не є міжнародною в буквальному розумінні цього слова, адже на її території діє юрисдикція цієї держави, компетенція її правоохоронних органів. З урахуванням того, що в усіх випадках відносно злочину діє принцип юрисдикції тієї або іншої держави, міжнародну боротьбу зі злочинністю слід розуміти як співпрацю держав у боротьбі з певними видами злочинів, які становлять значну суспільну небезпеку.

Історія свідчить про те, що розвиток співробітництва держав у цій сфері є досить тривалим у часі. Спочатку використовувалися найпростіші форми, наприклад, досягнення домовленості про видачу особи, що вчинила злочин, або про якісь інші дії, пов'язані з тим або іншим злочином. Пізніше виникла необхідність обміну інформацією, причому обсяг цієї інформації повсякчас розширювався. Якщо раніше такі відомості стосувалися окремих злочинців і злочинів, то поступово вони наповнюються новим змістом, охоплюючи практично всі сфери боротьби зі злочинністю, залучаючи статистику й наукові дані про причини, тенденції, прогнози відносно розвитку злочинності тощо. Отже, на певному етапі виникла необхідність обмінюватися досвідом між правоохоронними структурами різних країн у боротьбі з криміналітетом.

№ 4 (95) червень 2009 р.

Розвиток науково-технічного прогресу також відоміє співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю. Те саме відбувається й із наданням правової допомоги за кримінальними справами, включаючи розшук злочинців, вручення документів, допит свідків, збір речових доказів та інші слідчі дії.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних нормативно-правових актів із міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю свідчить про те, що останнім часом помітне місце у відносинах між державами займає питання щодо надання професійно-технічної допомоги. Багато держав відчують гостру потребу в оснащенні своїх правоохоронних органів новітніми технічними засобами, необхідними для боротьби зі злочинністю. Наприклад, для виявлення вибухових речовин у багажі авіапасажирів потрібна досить складна й високоартісна апаратура, придбати яку спроможні далеко не всі держави.

Поряд із цим особливе значення мають спільні дії або їхня координація, без чого правоохоронні органи різних держав не можуть успішно боротися з окремими видами злочинів, насамперед, із організованою злочинністю. Окрім того, усе більше уваги приділяється проблемі запобігання злочинності, поведінки з правопорушниками, функціонування пенітенціарної системи тощо.

Вивчення історіографічних та наукотворчих засад показує, що співробітництво держав у цій сфері розвивається на трьох рівнях. Передусім це співробітництво на двосторонньому рівні, що сягає своїм корінням у давнину. За сучасних умов воно не тільки не втратило свого значення – його роль невпинно зростає. Двосторонні угоди дозволяють більш повно врахувати характер відносин між двома державами, їхні інтереси за кожною конкретною проблемою. У зв'язку із цим найбільшого поширення одержали двосторонні угоди з таких питань, як надання правової допомоги за кримінальними справами, видача злочинців, передача засуджених осіб для відбування покарання в країні, громадянами якої вони є.

За даними МВС та МЗС у договірній практиці України на сьогодні налічується кілька десятків таких угод. Здебільшого це договори про правову допомогу за цивільними і кримінальними справами. У частині, що стосується карної сфери, у цих угодах регулюється порядок взаємодії судово-слідчих органів двох країн у процесі здійснення карного переслідування осіб, що перебувають поза межами тієї держави, де ними скоєно злочини. Міждержавні й міжурядові двосторонні угоди зазвичай супроводжуються міжвідомчими, у яких конкретизується співробітництво окремих відомств, наприклад, МВС, Служби безпеки України, Державної митної служби України, більш детально визначаються їхні завдання, порядок розв'язання питань, що належать до їхньої компетенції.

Окрім двостороннього, співробітництво держав здійснюється також на регіональному рівні, що можна пояснити збігом інтересів і характером відносин країн певного регіону.

Практика міжнародного співробітництва правоохоронних структур свідчить про те, що вагома робота щодо цього проводиться в Раді Європи. Про високий рівень співробітництва в європейському регіоні свідчать конвенції: про видачу злочинців; про правову допомогу по кримінальних справах; про визнання вироків по кримінальних справах; про передачу судочинства по кримінальних справах; про

правопорушення щодо культурних цінностей; про «відмивання», виявлення, вилучення й конфіскацію доходів від злочинної діяльності.

На нашу думку, особливий інтерес становить підписана в 1983 році державами-членами Ради Європи Конвенція про передачу засуджених осіб. Україна в 1995 році також приєдналася до цієї Конвенції [14].

Швидкими темпами розвивається співробітництво в цій сфері й у межах СНД. Його актуальність особливо очевидна як у зв'язку зі зростанням злочинності в країнах СНД, так і через відкритість кордонів, що позбавляє держави можливості успішно боротися зі злочинністю поодиночі. У серпні 1992 року всі держави - члени СНД, а також Грузія підписали Угоду про взаємовідносини міністерств внутрішніх справ у сфері обміну інформацією. У січні 1993 року в Мінську країни Співдружності (крім Азербайджану) підписали Конвенцію про правову допомогу й правові відносини по цивільних, сімейних і кримінальних справах. Багато статей цієї Конвенції присвячені наданню правової допомоги за кримінальними справами. Вони регламентують співробітництво з таких питань, як видача злочинців, здійснення карного переслідування, розгляд справ, підсудних судам двох або декількох держав, передача предметів, використаних під час учинення злочину, обмін інформацією про звинувачувальні вироки й засудженість тощо [15].

У перебігу розвитку співробітництва між державами досить швидко виявилось, що не можна обмежитися двосторонніми й регіональними угодами. Стало зрозуміло, що деякі види злочинів зачіпають інтереси всього світового співтовариства, це створило передумови для виходу співробітництва держав у зазначеній сфері на універсальний рівень. Унаслідок цього розпочався процес укладання багатосторонніх договорів, і якщо в часи Ліги Націй у них брали участь десятки держав, то в період діяльності ООН їхня кількість перевищила сотню. У цій площині особливого значення набуває боротьба зі злочинністю на основі багатосторонніх угод.

Історичний процес свідчить про те, що із розвитком торгівлі, мореплавання, зв'язків між державами розширилася й сфера співробітництва в боротьбі з конкретними видами злочинів, що зачіпають спільні інтереси. Наприклад, здавна набула поширення боротьба з морським піратством, яке було визнане державами міжнародним злочином, а піратів оголошено ворогами людства. Незважаючи на те, що піратство за стереотипним уявленням — явище минувшини, відоме із пригодницьких романів, воно не зникло. Зважаючи не це, у Конвенції ООН із морського права 1982 року, а також у низці інших багатосторонніх угод містяться положення про боротьбу з піратством. Яскравим прикладом необхідності боротьби із цим видом міжнародного злочину слугує захоплення 25 вересня 2008 року судна «Фаїна», у складі екіпажу якого було 17 громадян України.

Ще одним міжнародним злочином, який становить велику суспільну небезпеку, є работоргівля. Необхідно зазначити, що перший акт про скасування торгівлі неграми-рабами був прийнятий на Віденському конгресі в 1815 році, а в 1841 році п'ять держав підписали договір, який забороняв перевезення в Америку негрів-рабів. До того ж договір був доповнений документами, прийнятими на Берлінській конференції в 1885 році (про ріку Конго)

й на Брюссельській конференції в 1890 році – про боротьбу з работоргівлею. У цих документах работоргівля вже розглядалася як злочин.

Зазначена проблема є актуальною й сьогодні. В ООН вона знову стала предметом розгляду в Спеціальному комітеті з питань рабства, створеному Економічною і Соціальною Радою ООН (ЕКОСОП). Було визнано, що рабство, хоча й у прихованих формах, усе ще існує. У зв'язку із цим, у 1956 році було скликано Женевську конференцію з питань боротьби з рабством, де було прийнято Додаткову конвенцію про скасування рабства, работоргівлі, інститутів і звичаїв, аналогічних рабству. Відповідно до конвенції, держави взяли на себе зобов'язання карати осіб, винних у скоєнні таких злочинів, як перевезення рабів, уведення якої-небудь особи в рабство або підневільний стан, таврування випалюванням або іншим способом тощо [16].

Наступним напрямком стало співробітництво держав у боротьбі з порнографією. У зв'язку із цим становить інтерес Паризька конвенція про боротьбу з поширенням порнографічних видань 1910 року й Міжнародна конвенція про припинення обігу порнографічних видань та торгівлі ними 1923 року. Згідно з названими конвенціями, держави взяли на себе зобов'язання здійснювати карне переслідування й притягати до відповідальності осіб, винних у збуті, виготовленні, зберіганні, увезенні й вивезенні порнографічних видань [17].

У рамках Ліги Націй і навіть ще до створення цієї організації держави розпочали боротьбу з таким явищем, як торгівля жінками й дітьми. У цьому процесі важливого значення як документ набула Конвенція 1949 року щодо боротьби з торгівлею людьми і з експлуатацією проституткою третіми особами. Відповідно до цієї Конвенції, що замінила всі раніше укладені угоди з аналізованого питання, держави взяли на себе зобов'язання кваліфікувати як злочин звідництво, спонукання або розбещення з метою проституції, експлуатацію проституції, утримування будинків розпусти, здавання або зняття в оренду приміщень із цією метою і т. ін. [18].

Також становить інтерес Міжнародна конвенція щодо боротьби з підробкою грошових знаків 1929 року. Її укладання стало результатом зростання небезпеки для держав у зв'язку з поширенням цього загрозливого явища. Відповідно до Конвенції, держави взяли на себе зобов'язання переслідувати в карному порядку тих, хто підробляє або фальсифікує грошові знаки, поширює підроблені знаки, бере участь у виготовленні приладів або інших предметів, призначених для підроблення або фальсифікації. Конвенція зобов'язує учасників притягати до кримінальної відповідальності фальшивомонетників незалежно від того, грошові знаки якої країни вони виготовляють або підробляють [19].

Більш різноманітним, змістовним і послідовним співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю стало в рамках ООН. Статут ООН створив принципово нове правове підґрунтя для міжнародного співробітництва в означеній сфері, проголосивши прагнення народів Об'єднаних Націй знову затвердити віру в основні права людини, у гідність та цінність людської особистості. Показовою щодо цього є Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду й покарання за нього від 1948 року. Імпульс для розроблення цієї Конвенції був даний Генеральною Асамблеєю ООН, яка ще в 1946 році у своїй резолюції 96 (I) оголосила, що геноцид є злочином,

який порушує норми міжнародного права й суперечить духу й цілям ООН.

На підставі досвіду Другої світової війни і як реакція на злочини гітлеризму, Конвенція кваліфікує як дії, що становлять геноцид: убивство членів національної, етнічної, расової або релігійної групи; заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу членам такої групи; навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, які розраховані на повне або часткове її фізичне знищення; заходи, які розраховані на запобігання народженню дітей у середовищі такої групи; насильницьку передачу дітей з однієї людської групи в іншу.

Відповідно до Конвенції, геноцид є міжнародним злочином. Держави - учасники Конвенції 1948 року зобов'язалися вживати необхідних заходів для покарання осіб, винних у здійсненні або змові з метою здійснення геноциду, у підбурюванні до його здійснення, у замаху або в співучасті в геноциді [20].

У цьому ж переліку перебуває й Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року. Необхідно звернути увагу на те, що підготовці Конвенції передувало прийняття низки резолюцій Генеральною Асамблеєю ООН, включаючи Декларацію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1963 року.

Відповідно до Конвенції, злочином, який карається законом, оголошене всяке поширення ідей, заснованих на расовій зверхності або ненависті, усяке підбурювання до расової дискримінації, усі акти насильства або підбурювання до таких актів, спрямовані проти будь-якої раси або групи осіб іншого кольору шкіри або етнічного походження, а також надання будь-якої допомоги для проведення расистської діяльності, включаючи її фінансування [21].

У рамках ООН розгорнулася непримиренна боротьба проти політики апартеїду, наслідком чого стало прийняття в 1973 році Конвенції про припинення злочину апартеїду та покарання за нього. Конвенція кваліфікує апартеїд як злочин проти людства. Акти, що є наслідком політики й практики апартеїду, розглядаються в Конвенції як злочини, що порушують принципи міжнародного права, зокрема цілі й принципи Статуту ООН. Особи, які вчиняють злочин апартеїду, підлягають міжнародній кримінальній відповідальності. Держави-учасники Конвенції зобов'язалися вживати заходів щодо карного переслідування, притягнення до судової відповідальності осіб, що несуть відповідальність або обвинувачені в здійсненні актів, які, відповідно до Конвенції, кваліфікуються як злочин апартеїду [22].

Ілюстрацією подальших зусиль держав у зазначеній царині може слугувати Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1984 році. Конвенція надає чітке визначення такого роду дій і розглядає їх як злочини, за які держави-учасники зобов'язані притягувати винних до кримінальної відповідальності [23].

Необхідно зазначити, що міжнародна практика останніх десятиліть свідчить про те, що з'явилася значна кількість нових видів злочинів. Вони зачіпають інтереси держав у різних сферах. Наскільки різноманітні ці сфери, можна переконаватися на таких прикладах. У 1973 році в Нью-Йорку була відкрита для підписання Конвенція про запобігання їх злочи-

нам й покарання проти осіб, що користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів. У 1979 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про боротьбу із захопленням заручників. У 1980 році у Відні відкрито для підписання Конвенцію про фізичний захист ядерного матеріалу. У 1988 році на конференції в Римі були прийняті Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, і Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі.

У 1989 році Генеральна Асамблея прийняла Конвенцію про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців. Також укладено низку багатосторонніх конвенцій, що мають на меті забезпечити безпеку цивільної авіації. У всіх цих документах ідеться про неприпустимість дій, якими є злочини, що підлягають кримінальному переслідуванню й покаранню.

Разом із тим жодним чином не зменшилося значення боротьби з тими видами злочинів, які не відрізняються новою, але за своїм характером і переважно за своїми масштабами вийшли на перший план з огляду на зусилля, яких докладає держава щодо їхнього припинення. До таких, насамперед, належить боротьба з незаконним обігом наркотиків і міжнародним тероризмом.

Висновки

Аналіз спеціальної літератури та основних практичних проблем міждержавної правової допомоги свідчить, що міжнародна співпраця в боротьбі зі злочинністю є тривалим у часі процесом і на сьогодні вона визначається як діяльність компетентних органів, передбачена міжнародними договорами або здійснювана на умовах одночасного застосування норм міжнародного та внутрішнього права щодо ведення процесуальних та слідчих дій з метою отримання доказів, забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної злочинцем, або притягнення до відповідальності особи, що вчинила злочин.

Історико-правовий аналіз міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю дозволяє визначити найбільш ефективні форми боротьби з міжнародним криміналітетом, а надто в контексті європейської інтеграції України. З огляду на те, що цей процес набуває все більшого розвитку, його вивчення є предметом подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Панов В. В. Проблемы борьбы с организованной транснациональной преступностью / В. В. Панов // Законность. – 1995. – № 1. – 86 с.
2. Карпец И. И. Международная преступность / И. И. Карпец. – М., 1988. – 112 с.
3. Игнатенко Г. В. Международное сотрудничество в борьбе с преступностью / Г. В. Игнатенко. – Свердловск, 1980. – 75 с.
4. Зимин В. П. Международное сотрудничество в области борьбы с преступностью и охраной общественного порядка / В. П. Зимин, М. Н. Зуев. – М.: Юрист, 1993.
5. Блищенко И. П. Сотрудничество государств в борьбе с международными преступлениями / И. П. Блищенко, Н. В. Жданов. – М., 1984. – 118 с.
6. Цепелев В. Ф. Уголовно-правовые, криминологические и организационные аспекты международного сотрудничества в борьбе с преступностью: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08 / В. Ф. Цепелев. – Москва, 2001. – 418 с.
7. Виноградова О. І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / О. І. Виноградова. – Харків, 2000.
8. Білоконь М. В. Правове регулювання управлінської діяльності МВС України у сфері охорони та захисту громадського світового порядку / М. В. Білоконь // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2004. – № 1. – С. 58-68.
9. Смирнов М. І. Сутність і правова природа міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального процесу / М. І. Смирнов // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2004. – № 1. – С. 187-196.
10. Олійник І. Л. Організаційно-правові засади взаємодії міліції (поліції) країн-учасниць СНД у боротьбі з правопорушеннями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07 / І. Л. Олійник. – Ірпінь: НАДПСУ, 2005.
11. Тертишник В. М. Проблеми міжнародного співробітництва у сфері правосуддя: екстрадиція та конфіскація / В. М. Тертишник, О. Тертишник // Юридична Україна. – 2003. – № 6.
12. Серватко Т. Проблемы борьбы с организованной преступностью в Польше и в Украине: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Тадеуш Серватко: НАН України; Институт государства и права им. В. М. Корецкого. – К., 2002. – 207 с.
13. Гердеген М. Європейське право [підручник] / Матіас Гердеген. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2008. – 528 с.
14. Про приєднання України до Європейської конвенції про передачу засуджених осіб: Закон України від 22 вересня 1995 р. № 337/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 248.
15. Угода про взаємодію міністерств внутрішніх справ незалежних держав (країн СНД) у галузі боротьби зі злочинністю 1992 р. // Правові основи міжнародної діяльності Міністерства внутрішніх справ України (36. міжнародно-правових документів): в 2-х т. – К., 1997. – Т. II.
16. Про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, схожих з рабством: Додаткова Конвенція від 7 вересня 1923 р. // Україна в міжнародно-правових відносинах. Боротьба із злочинністю та взаємна правова допомога. – К.: Юрінком Інтер, 1996. – Кн. 1.
17. Международная конвенция о пресечении обращения порнографических изданий и торговли ими (Женева, 12 сентября 1923 года). // Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. – М., 1938. – Вып. IX.
18. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами // Українська РСР у міжнародних відносинах. – К.: Видавництво АНУ, 1959.
19. Международная конвенция по борьбе с подделкой денежных знаков // Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. – М., 1933. – Вып. VII.
20. Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду і покарання за нього [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/content/un_2.html.
21. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації // Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки. – 1989. – № 13. – Ст. 108.
22. Конвенция о пресечении преступления апартеида и наказания за него от 30 ноября 1973 года // Международная защита прав и свобод человека. – Москва: Юридическая литература, 1990.
23. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання // Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки. – 1989. – № 13. – Ст.108.

E. Zozulia

INTERNATIONAL COOPERATION IN CRIME FIGHTING AS HISTORICAL AND LEGAL PHENOMENON

The article analyzed the content of the notion of international cooperation in combating with crime, investigated the development of cooperation in this area, key tendencies, characteristics and forms of international cooperation in combating with the most dangerous forms of international organized crime. The author reaches the conclusion that the historical and legal analysis of international cooperation in combating with crime allows to determine the most effective law enforcement to combat with international crime.

Keywords: *international cooperation, fight against criminality, law enforcement authorities, international criminality, intergovernmental pact, kinds criminality, international criminal responsibility.*

© Є. Зозуля

Надійшла до редакції 30.04.2009

УДК 94(438) "1990/2009"

АДМІНІСТРАТИВНА РЕФОРМА В ПОЛЬЦІ ЯК КРОК ДО ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

СЕРГІЙ БОЧАРОВ,

*кандидат історичних наук, завідувач кафедри виховання та розвитку особистості
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

У статті визначаються й аналізуються основні напрямки та результати адміністративної реформи, здійсненої в Польщі наприкінці ХХ століття. Акцентується увага на найбільш проблемних аспектах реформування місцевої влади в Речі Посполитій. Робиться висновок про відповідність новоствореної системи регіональної влади стандартам Європейського Союзу. Висвітлюються позитивні та негативні наслідки реформування системи регіональної влади в країні.

Ключові слова: *адміністративна реформа, європейське право, гміна, повіт, воєводство, урядова адміністрація, децентралізація.*

Постановка проблеми й огляд останніх публікацій. Реформування регіональної влади є одним із пріоритетів внутрішньої політики України. У цьому контексті досвід нашого стратегічного партнера Польщі, здобутий у процесі здійснення адміністративної реформи 90-х років ХХ ст., є надзвичайно цінним. Він може стати в нагоді нашим політикам та дипломатам під час проведення аналогічної реформи в Україні та в процесі євроінтеграційного поступу нашої держави. Наразі у вітчизняній історіографії відчувається брак ґрунтовних досліджень із зазначеної проблеми. Природно, що польські дослідники приділяють значно більшу увагу згаданій адміністративній реформі [1]. Таким чином, проблема є актуальною й заслуговує на більшу увагу з боку українських учених.

Мета статті полягає у визначенні основних напрямків та результатів адміністративної реформи

Речі Посполитої в контексті євроінтеграційної політики Польської держави.

Виклад основного матеріалу. У часи існування ПНР особливість побудови моделі місцевої влади полягала у відсутності в неї такої складової, як місцеве самоврядування; тобто органи місцевої влади були побудовані на засадах жорсткої централізації й фактично відносилися до категорії органів державної адміністрації. Надмірно централізована процедура прийняття рішень значно зменшувала ефективність роботи всієї системи місцевої влади, крім того, подібна модель регіональної влади абсолютно не відповідала вимогам європейського права, а тому потребувала кардинальної модернізації. Через це наприкінці 1980-х років перед країною постала необхідність у здійсненні децентралізації місцевої влади. Саме децентралізація стала пріоритетним напрямком євроінтеграційної діяль-

№ 4 (95) червень 2009 р.